

De Mandelgalm

Katholiek-Vlaamsch-Nationaal Weekblad voor Iseghem en Omliggende

AANOND IGINEN

De prijs wordt bepaald in overeenkomst met het bestuur van 't blad.

Inschrijving op alle postkantoren

Een jaar 15,00 fr. 6 maanden 8,00 fr.
3 maanden 4,00 fr. Buitenland 25,00 fr.

Opstel en Beheer, Marktstraat, 22, Iseghem
Verantwoordelijke uitgever:
Rob. Verhaeghe, Iseghem. Postrek. 2024.66

Alle mededeelingen moeten ten laatste den
Woensdag middag voor 't verschijnen van
't blad binnengezonden zijn.

De platheid der Belgicisten

De redacteurs van «De Standaard» moeten in nauwe schoentjes zitten, te oordeelen naar de wijze waarop ze zich trachten te verdedigen tegen de Vl. Nationalisten.

Tijdens het debat over de taalregeling in het leger stelde volksvertegenwoordiger Vos voor het woordje «Vlaamsch» te vervangen door «Nederlandsch». In de officieele Belgische stukken wordt immers zorgvuldig een benaming geweerd, die wijst op de taal-eenheid van Noord- en Zuid-Nederland. Die belgische praktijk verstaat men best wanneer men ze in verband brengt met de frankijonisch-Waalse uitspraak die het Vlaamsch en het Waalsch stelt op hetzelfde dialectisch peil, terwijl daarboven, heel hoog daarboven, troont en heerscht het Fransch, «de taal der nationale saamhoorigheid, langue de cohésion nationale».

En in «De Standaard» geeft de heer Rubbens aan de Vlaamsch-nationale Kamerleden den raad eerst voor eigen deur te vegen: tot onze stomme verbazing hebben wij vernomen dat Staf De Clercq Brabantsch plat spreekt, terwijl Van op den Bosch zich behelpt met het dialect van het land van Aalst.

En dit wordt geschreven door iemand die jarenlang zijn broek heeft versleten op de universiteitsbanken en zijn Observer-inzichten aan de Standaard-lezer ontvouwde in een taalje waarover een begraafde college-student zich zou schamen.

En zelfs al spraken onze beide vrienden plat, dan zou dit nog maar een nieuwe veroordeeling zijn der Belgische onderwijsinstellingen, die de afgestudeerden de wereld inzenden zonder fatsoenlijke kennis van hun eigen taal.

Maar vooral en bovenal we verkiesen het Aalstersch en het Brabantsch plat boven de platheid van De Standaard. Geen dialect in Vlaanderen is zo plat als de heerekechten-mentaliteit van de katholieke Vlaamsche Kamergroep. Beter nog het fiere «liever dood dan slaaf» in het plat Brabantsch dan het verheerlijken der Belgische verdrukking in het algemeen Nederlandsch.

De «menschens» van het Belgicistisch kamp bereiken het record van de Vlaamsche platheid. Zij verheffen de Vlaamsche lafheid tot een beginsel.

Op het Congres te Gent durfde de heer Van Cauwelaert zich erover beklagen dat de Vlaamsche massa de leiders niet volgde. Zij, de leiders van het Vlaamsch-belgicisme konden niet stouter optreden omdat het Vlaamsche volk hen alleen den strijd liet uitvechten. En in een oogeblik van geheugen-verlies wees de burgemeester van Antwerpen naar het feit dat, ten tijde van het Kamerdebat over de vernederlandsching der universiteit te Gent, de Vlamingen geen groote algemeene betooging hadden weten op touw te zetten.

Maar reeds den volgenden Zondag stelden de feiten de onnoozelheid van dit argument in het licht. Honderdduizend Vlamingen ondernamen de reis naar het Vlaamsche Westland om «buiten alle officieel-Belgisch gedoe om, hun deelname te betoonen in

het Vlaamsche lijden aan den IJzer. En hoezeer de Vlaamsche jeugd gewonnen is voor den Vlaamschen rechtseis bleek op een overtuigende wijze uit het feit dat de inrichters van den grootschen optocht der katholieke jeugdaktie te Antwerpen het niet aandurften met de Brabançonne op de proppen te komen!

Neen, het Vlaamsche volk is bereid om in grootsche scharen op te treden tegen de Belgische verdrukking; maar de Vlaamsche Belgicisten uit het parlement te Brussel staan huiverig tegenover die manifestaties van den Vlaamschen wil: zij vreezen dat het achteraf moeilijker zou vallen om ten behoeve der driemaal heilige partijeenheid, zich te begeven tot schandelijke compromissen, als deze die wij in de laatste weken moesten beleven. Zij zijn bang zich te zien dringen in de richting eener zelfstandige Vlaamsche partij-inrichting. Zij zijn bang voor strijd- en Vlaamschen hartstocht.

Op het oogenblik dat de Vlaamsche leden der katholieke staatspartij met algemeene stemmen het noodlottige militair ontwerp gingen aannemen, schreef «De Standaard» in een onbewaakt oogenblik dat de nieuwe militaire regeling een gevolg was van het fransk-belgisch militair akkoord.

Zij ook weten dus aan welke ingevingen minister de Broqueville, de man van de Nation Belge, gehoor geeft, maar de hoogste gezaghebbers — dezen die achter de schermen staan van het parlementaire Jan-klaaenspel — trekken de draadjes en Van Cauwelaert en consoorten gehoorzamen.

Er was sedert den wapenstilstand geen betere gelegenheid dan de hervorming van het Belgisch leger om den Vlaamschen rechtseis met alle macht naar voren te brengen. Iedereen moet soldaat worden, iedere Vlaming heeft er belang bij dat hij als Vlaamschsprekende Vlaming niet langer als burger van tweede klasse wordt behandeld, dat de buitenlandse politiek van België zich niet langer als een vazal in het vaarwater van Frankrijk laat slepen. Daar lag een stevige grondslag voor een grootscheepsche actie, die aan koning en militaire camarilla het zou diets hebben gemaakt dat Vlaanderen niet zinnens is te bloeden voor de fransche hegemonie-politiek, te dienen als koloniale troepen voor het kinderarme Frankrijk.

Die heeren aanzien zich als ministrabel en zij vreezen het veto van den koning. Zij zijn bang voor hun burgemeesters-pluimen, voor hun kanaalontwerpen, voor hun Congo-vergunningen.

Het lot is geworpen.

De academische verdedigers van de Belgische zelfstandigheidspolitiek aanvaarden een legerinrichting opgedrongen door de voorstanders van het fransk-belgisch militair akkoord.

Breekt in zulke voorwaarden een oorlog los, kome het Vlaamsche bloed niet over hun hoofd.

Rond de bespreking der Legerontwerpen

DER VADEREN FIERHEID. — De goedkeuring van de wetsontwerpen die ons brengen o. a.:

Voor vele militanen een langeren dienstplicht dan vroeger; een vermeerdering van honderden miljoenen legeruitgaven; eene versterking van het Fransch-Belgisch militair akkoord; de bezegeling van de tweetaligheid in Vlaanderen; den hoon van het behouden eener vreemde commandotaal voor de Vlamingen enz., enz.

Dit alles werd door de Kamer luidruchtig toegejuicht.

Op den eersten rang der geestdriftigen die te dier gelegenheid eene langdurige ovatie brachten aan Jaspard en de Broqueville, bevond zich den heer Frans Van Cauwelaert, burgemeester van Antwerpen

En rond en naast hem de Béthune en Van Schuylenbergh (Aalst); Clijmans en de Wouters (Leuven); René

De Bruyne (Brugge); Mampay (Antwerpen); Deschrijver (Gent); Fiellien, Van Dievoet (Brussel); Goetgebeur (Oostende); Heyman, Raemdonck (St Niklaas); Rombauts, Verachtert, Van Hoek (Turnhout); Rubbens (Dendermonde); Sap, Alwaert, Van de Vijvere (Tielt-Rose-laere); Schaetens, Theelen, Van Caenegem, Ramaeckers, Blavier, Beckers (Limburg); Jan Van den Eynde (Brussel); Catteeuw, Duchatel (Kortrijk); Brusselsmans, (Oostende).

Over Van Isacker wordt verteld dat hij in vervoering de handen ging drukken van Jaspard en de Broqueville met in zijn oogen de stomme smeekbede «a. u. b. gedenkt u mijner».

Onze zagsman verzoekt ons niets te vermelden over de vaderlandsche buitensporigheden, dit op dit gezeged oogenblik door den heer Vergels werden uitgehaald, daar hij meer en meer, zelfs in eigen kringen als onverantwoordelijk word taangerekend.

“ Maar wij zeggen U: Uwe oppositie is thans ook komedie, want wildet gij werkelijk die wetsvoorstellen, die wij, als Vlamingen en antimilitaristen, als een ramp beschouwen, wildet gij ze werkelijk kelderden, dan werden ze werkelijk gekelderd.

Hier alleen zult gij uw slag niet thuis halen! Waar blijven uw massa-betogingen, waar blijft uwe agitatie? Kijkt naar degenen die ge fascisten noemdet in 1926. Die hadden een doel, die wisten wat zij wilden en wonden wat zij wilden.

Uwe obstructie is doodgewoon een kiesmaneuver!
Aldus Volksvertegenwoordiger DE BACKER tot de Socialisten in de Kamers.

Het Koloniaal schandaal gevreesd

Het was in de vergadering van Vrijdag 14 September.

De dagorde der Kamer moest vastgesteld.

JASPARD. — Ik kan er mij bij nee leggen dat de amnestie op de dagorde zou komen, zoo 't verstaan wordt dat men de begrotingen zonder besprekingen zou stemmen!

DE CLERCQ. — Uitgenomen de begroting van Koloniën.

JASPARD (woedend). — Wat wilt gij zeggen? Eene hatelijkheid waarschijnlijk. Of dat ik schrik zou hebben die begroting te bespreken. Ten andere gij weet niets van de koloniën.

VOS. — Wacht maar, wij zullen U wel diets maken wat wij er van weten! (Vergels, Van Isacker, De Gérardon roepen en tiereen om ter meest en springen Jaspard bij). Enkele minuten nadien krijgt De Clercq opnieuw het woord.

DE CLERCQ. — Ik stel voor het amnestievoorstel af te handelen en de kwestie vrij te laten of men ja of niet de begroting zal bespreken. In antwoord op den uitval van den heer Jaspard dat wij niets afweten van de Kolonie, zeg ik hem dat hij er niets zal bij verliezen en weinig te wachten. De dictatoriale zenuwachtigheid (gelach bij de Vl. Nationalisten en Socialisten) die hij aan den dag legt wanneer men de koloniale kwestie aanraakt, bewijst genoeg dat hij geen zier op zijn gemak is. (Gelach).

Het middelste van broodroof en afdreiging dat door U gebruikt werd om journalisten het zwijgen op te leggen zal bij ons niet pakken.

JASPARD (ziedend van toorn en woest recht springend). — Dat is ongehoord! Het is een laagheid zulks te beweren! (Janson en Gérardon die geen Vlaamsch verstaan schreeuwen om ter meest. Van Isacker onderscheidt zich en tracht de aandacht van Jaspard op zich te trekken. De Kamer gelijkt een echt dienspel. De Clercq monter kalm en glimlachend de knechten van Jaspard. Minister Heyman blaft naar De Clercq. Deze doet hem tekenen dat er maar twee banken zijn tusschen hem en de ministerbank. Heyman heeft begrepen en kijkt voor zich. Wanneer 't onweer een weinig gestild is schreeuwt Jaspard als buiten bezinning: «De Clercq moet uitleg geven! Uitleg!»)

Deze heeft reeds het woord gevraagd en zegt:

DE CLERCQ. — Maar, Mijne Heeren, om over uw voortreffelijk werk in de koloniën te spreken hoef ik slechts het verslag van Sap uit te halen, niet het officieel, maar het geheim verslag! En die dag waarop we dat doen kunnen zal wel komen. Wat de broodroof aangaat, gepleegd op een journalist, dat zal ik u wel uiteen doen tijdens de bespreking der begroting van Koloniën! Hebt maar geduld. Ik spreek niet op uw bevel maar wanneer ik wil! (De herrie berbigt. Ditmaal merkt Jaspard op dat hij zich belachelijk heeft gemaakt en blijft stilletens zitten).

De voorzitter verklaart het incident gesloten.

Onder deze die het meest kabaal maakten vermelden wij volgende heeren die deel uitmaken van de beheerders in Congoleesche maatschappijen: Buyl, David, De Gérardon, Renkin, Wauwermans, enz.

De opvattingen van onze tegenstanders

De Waalsche opvatting.

Over de jongste rede van den heer Eugence Masson in het parlement, raan de frankijonische Franten niet uitgeraad. De h. Masson had namelijk de volgende stelling verdedigd: «België is een tweetalig land: dus moet de Vlaming Fransch en de Waal Nederlandsch leeren anders gaan we naar de scheiding».

In La Nation belge wil een Waal betoogen dat de stelling van oud-minister Masson valsch is. Het Vlaamsch zou maar een dialect zijn lijk het Waalsch een dialect is. Boven deze twee dialecten staat de eene litteraire taal: het Fransch.

Zelfs La Nation belge vindt de stelling van haar geleidingscorrespondent te bar en merkt er bij aan: «het is ons onmogelijk de thesise te beamen als zou er in België boven de Romaansche en Vlaamsche dialecten slechts een enkele letterkundige taal zijn: het Fransch. Daar is ook in Vlaanderen het Nederlandsch. En juist dat maakt de toestand zoo ingewikkeld».

Maar dat bewijst tevens van hoe groot belang het amendement Vos was om in de nieuwe legerwet onze taal haar letterkundige benaming — Nederlandsch in plaats van Vlaamsch — te geven.

Maar wat kan men nog verwachten van Jaspard's voetknechten?

Laten we intusschen nog eens kennis maken met de Waalsche opvatting over den taalrijd — voor ons nationalisten een onderdeel van onzen nationalen strijd.

Hij schrijft in de Nation van Maandag 17 Sept. l. l.

«Aan de basis van de tweetaligheidstheorie ligt een van die enorme onnauwkeurigheden die de flaminganen aannemen als dogma's. Volgens hen zou België in opzicht van taal, verdeeld zijn in twee streken van ongeveer hetzelfde belang: in het Noorden, Vlaanderen, waar men Vlaamsch spreekt; in het Zuiden, Wallonië, waar men Fransch spreekt. Dus symetrie over de heele lijn. Vermits de Vlaamsche officieren en ambtenaren Fransch moeten leeren, dat de Waalsche officieren en ambtenaren Vlaamsch leeren. Is het niet om te gemoet te komen aan diezelfde zuicht naar symetrie dat men het gebruik van het Fransch heeft verboden in de administratieve diensten in Vlaanderen, dat men de Fransche universiteit te Gent heeft willen afschaffen en dat men morgen aan de advocaten te Gent en te Antwerpen zal verbieden in het Fransch te pleiten. Symetrie over heel de lijn.

Het is ongelooflijk dat een zoo fijne geest als die van den h. Masson zich aan zoo grof een list heeft laten vangen.

Het is valsch dat België zou verdeeld zijn in twee troken de eene met Fransch als kultuurtaal, de andere met een dito Vlaamsche. Wie dat volhoudt verdraait de feiten. De taalgrens die Vlaanderen van Wallonië scheidt trekt niet de scheidslijnen tusschen twee talen maar wel tusschen twee groepen van dialecten. Er bestaat trouwens een derde de Neder-duitsche; zonder te

spreeken van het Brusselsche plat dat een vierde taalkring vormt. Deze dialecten worden gebruikt door meer dan 80 t. h. van onze bevolking. Alleen de ontwikkelde of de welstellende burgers spreken 'n letterkundige taal die in de vier streken dezelfde is: Fransch. Dat is de taal van de zakenwereld, van de wetenschap, van de pers, van het toneel, van het gerecht zoowel te Antwerpen als te Brussel, te Aalen als te Luik. Boven onze volksdialecten zoo wonderbaar verscheiden, geeft het Fransch aan België zijn taaleenheid en zijn zedelijke eenheid die zijn verheffing tot natie in 1830 heeft mogelijk gemaakt».

Het is onnodig deze Waalsche sofismen te weerleggen; het is nochtans goed de Vlamingen nu en dan eens te herinneren hoe de Walen den «taalstrijd» zien al was het maar om ons het groote belang te doen inzien van de verspreiding in Vlaanderen van het Algemeen Nederlandsch.

Als we ons niet willen laten dringen in een onhoudbare positie van klein particularisme moeten we meelijveren om overal de letterkundige vorm van onze taal, het Nederlandsch, te doen ingang vinden.

***

De Vlaamsch-belgicistische opvatting.

De Walen zijn niet de eenige vijanden van onze nationale herleving: de Vlaamsche Belgen zijn voor deze herleving nog gevaarlijker dan de Walen.

Ze zijn gevaarlijker omdat ze ook «voor het Vlaamsch» zijn en onze eenvoudige menschen gemakkelijk bedriegen met mooiklinkende woorden.

We moeten de valscheheid van het Vlaamsch-belgicisme leeren doorzien, we moeten er ons van overtuigen klaar en duidelijk dat het Vlaamsch-belgicisme geen oplossing kan brengen voor de vragen die het Vlaamsche leven van dezen tijd stelt.

Laten we om de opvattingen der Vlaamsch-belgicisten te leeren kennen luisteren naar de rede die Van Cauwelaert uitsprak in de Kamer op 27 Juli l. l. De rede was natuurlijk in 't Fransch. Volkvert. Van Severen vertaalt er in «De West-Vlaming» de volgende citaten uit:

1) «Men begint te begrijpen dat België in staatkundig opzicht één, in zedelijk opzicht één, samengesteld is uit een taaltweelidigheid die evenzeer in de Vlaamsche persoonlijkheid moet worden geëerbiedigd als in de Waalsche persoonlijkheid».

Er bestaat dus geen Vlaamsche Volk geen Waalsche Volk maar alleen taalgroepen.

2) «De taaltweelidigheid beteekent niet de verdeeling, zij beteekent niet de verdeeldheid, noch in den boezem van het land, noch in den schoot van het leger. In het leger evenals overal moeten de Vlaamsche burgers en de zich in het Fransch uitdrukende burgers, zich thuis voelen, dezelfde voordeelen genieten».

3) «Wij stellen met vreugde vast, dat men voortaan vertrouwen zal hebben in onze oprechtheid, wanneer wij zeggen dat onze Vlaamsche Beweging geen anti-belgische beweging is, en dat, wanneer wij de taaltweelidigheid

vragen, dit wil zeggen een regiem dat aan de geestesgesteldheid van de twee deelen van het land zou aangepast zijn, wij België willen versterken in zijn bestaan, hem bestanddeelen van nieuwe kracht instorten en vooral verscheuringen vermijden die bedroevend en tevens gevaarlijk zijn voor 't land».

En de h. Van Severen teekent hier terecht bij aan:

«Uit deze verklaringen volgt dat voor de Vlaamsch-belgicisten de Vlaamsche Beweging niets meer is dan 't streven naar de verwezenlijking der volledige gelijkheid, op het gebied van het gebruik der talen, tusschen de burgers van België...»

«Van het wakker worden, het bewust worden, en de opmars van gansch een volk naar de verwezenlijking van al zijne mogelijkheden is dus geen sprake meer. Voor alles België! Vooral, geen verdeeldheid in en van België! Het Vlaamsche volk beschouwd als een bestanddeel in den dienst van België's welvaart».

«Ziedaar hoe buiten allen omhaal van woorden de leider van het Vlaamsch-belgicisme de Vlaamsche Beweging opvat en voorstelt».

De ontruiming van het Rijngebied

Na veel gearzel heeft men te Geneve toch den stier bij de horens gegrepen en heeft men 'n begin gemaakt met de officieele onderhandelingen over de ontruiming van het Rijngebied.

Dat is een eerste en zelfs een aanzienlijk resultaat. Het is niet onwaarschijnlijk dat men de periode van de voorbesprekingen nog niet zou afgesloten hebben om de officieele onderhandelingen te beginnen, als men overtuigd was dat er voorloopig nog geen oplossing te bereiken was.

Eenig optimisme schijnt dus niet heelemaal verboden maar overdrijven in de optimistische richting schijnt voorloopig nog eenigszins gevaarlijk. De onderhandelingen gaan inderdaad over drie zeer netelige vraagstukken: het herstel der oorlogsschade, het militaire toezicht en de eigenlijke ontruiming?

Zijn deze vraagstukken aan mekaar gebonden? Volgens Parijs wel, volgens Berlijn niet en de twee tegenstanders schijnen niet geneigd om hun standpunt te verlaten.

Parijs wil ontruimen maar op voorwaarde dat het voort controle mag uitoefenen op de gedomiteerde Rijnzone en dat de kwestie der oorlogsschulden definitief geregeld wordt.

Berlijn integendeel wil de ontruiming doorgedreven zien onafhankelijk van welke voorwaarden ook.

Is een vergelijk tusschen die twee standpunten mogelijk?

De kranten brengen natuurlijk allerlei berichten waarvan een goed deel zeker voorbarig zoo niet onwaar zijn.

In zake herstelbetaling is nog niets bereikt: men verwacht nog de financiële experten. Zal men er toe besluiten een gedeelte der Duitsche schuld mobil te maken? Dat lijkt niet onwaarschijnlijk maar... zal het oude Europa dat klaar krijgen zonder de «zeer gewaardeerde» hulp van den Shylock van over den grooten plas? Dat waar zeer wenschelijk, maar is het in de huidige omstandigheden mogelijk?

Ook het militair toezicht is een

sruikelblok van belang. Frankrijk wenst alleen toezicht tegen den overbuur maar wil natuurlijk niet hooren spreken over toezicht aan deze zijde van de grens. Vooral de Fransche generale staf wil van geen toezicht hooren. Begrijpelijkerwijze wil Duitschland dan ook na 1935 van elk toezicht verschoond blijven.

Zal men in die omstandigheden toch een oplossing vinden, een ernstige oplossing vinden, een ernstige oplossing voor een van de meest brandende vraagstukken die den vrede in Europa bestendig in gevaar brengen of zal men ook hier wechom met een oplos-

sing genoegen nemen die geen van beide partijen bevredigt en den volkenhaat aanvult in plaats van hem te sussen?

De overvinding der laatste jaren is nu wel juist het geschikt om ons die vragen met veel optimisme te doen beantwoorden.

Als we zien hoe Frankrijk zijn satellieten — België en Polen — dwingt tot 'n reusachtige bewapening dan kunnen we onmogelijk wel waarde hechten aan den voorgewenden vredesvil van het oude imperialistische land.

Wat een verpleegster-bezoekster voor U kan doen in den schoot van den Ziekenbond

(VERVOLG)

Hare aandacht wordt ook gaande gemaakt, door huisgenoot die hoesten en spuwen, en zoo wordt beginnende longtuberculose opgespoord, en door haar toedoen worden longlijders uit hun midden verwijderd, voorlater een gansch gezin, een gansche wijk, door de uitgespuwde tuberkelbacillen besmet wordt.

Zoo de familie er hoegenaamd niet voor te vinden is, het zieke lid af te zonderen, kan ze dan toch de huisgenooten, ook de zieke, de bijzonderste te nemen voorzorgen aanduiden om zoonit de besmetting heelmaal te voorkomen, dan toch de groote massieve, herhaalde besmettingen tegen te gaan (want daar ligt het grootste gevaar).

En in ons Aalst, heerscht veel tuberculose, zoo veel te gevaarlijker, omdat ons werkmenschen in 't algemeen opgehoopt zitten in enge woningen en in ongezonde fabriekplaatsen.

Ik vind het wel belangrijk het oordeel van Professor Daels over 't fabrieksleven der vrouw aan te halen: «Het fabriekwerk van de vrouwen heeft een reeks nadeelige sociaal-geenskuldige toestanden na zich gesleept: opgepropte woningen in groote steden, woningen in fabriekbuurten en, nadeelge lichaamelijke en zedelijke invloeden. Het ongezonde fabriekwerk heeft voor de zwakke vrouw grootere gevaren en dit niet alleen onder oogpunt van beroepsziekten welke de gezondheid van toekomstige moeders ondermijnen en diep ingrijpen op de gezondheid van het toekomstige geslacht. Het fabrieksleven heeft schuld aan hoogst nadeelge verzakking van het algemeen weerstandsvermogen en van den algemeenen gezondheidstoestand van de vrouw en van de toekomstige moeder, omdat de vrouw niet geschikt is voor zulk werk waar gezondheid veel meer dan deze van den man onder dit opzicht zou moeten worden beschermd, omdat deze gezondheid meer gevoelig is en bij zwan-

gerschap tevens de gezondheid van het kind uitmaakt. Vergeten wij toch niet dat de moeder door bevroucht, zwangerschap en borstvoeding een driedubbel aandeel heeft bij de voorttelling van het geslacht. Vergeten wij niet dat zelfs de gezonde vrouw in den loop van een zwangerschap zich aan de grens bevindt van wat het lichaam dragen kan, en dat bij ziekte en zwakke de toestand dadelijk, en dit maal voor twee levende wezens, voor moeder en kind, gevaarlijk wordt. In het meisje moeten wij de toekomstige moeder beschutten en bijzondere voorzorgen zijn aangewezen voor hare lichaamelijke gezondheid.

Is er middel de ongezonde atmosfeer van de fabrieken door gepaste verluchting en wettelijke schikkingen dienaangaande te verdrijven, de slechte zedelijke atmosfeer van het werk op de fabriek bederft al te dikwijls het meisje en in het meisje de toekomstige moeder. Hoeveel zwangerschappen en vruchtbaarheden, hoeveel geslachtsziekten, hoeveel belevaren in voorbehoedmiddelen en neerzinken tot in de diepste lagen van de ontucht zijn niet aan het fabrieksleven te wijten? En hoe vruchteloos zullen steeds alle pogingen zijn tot beperking van dit kwaad door wettelijke schikkingen!

En vele onzer Aalstorsche vrouwen zijn werkelijk verslaafd aan het fabrieksleven — «daar kan men eens lachen en praten, en thuis zit men steeds alleen» — Is het niet spijtig dit te moeten hooren van ene vrouw moeder, die haar kindje of kindjes uitbesteed, en liever de verpestende fabrieksstucht inademt dan de vredelelijke frissche atmosfeer, die ze in haar huishouden schepken kan. «Is een droef iets, dat onze vrouwen van jongaf aan verslaafd zijnde aan 't fabriekwerk, dit leven verkiezen en onbekwam geworden zijn tot echt huishoudelijk leven. En men is dan verwonderd dat de mannen in kroegen en krotten hun vermaak zoeken, als de vrouw zelf voor haar huishouden niets voelt! Of werkt men alleenlijk voor geld? Wat

De Betooging te O. L. V. Waver

EEN HEEL REGIMENT GENDARMEN OPGETROMMELD, CHARGEERT!

OPENBARE, GEWELADADIGE SCHENNIS VAN EIGENDOMMEN! TALRIJKE AANHOUDINGEN! DE OPENLUCHTMEETING HEEFT PLAATS TE KATHELYNE-WAVER

De Vlaamsch-nationale betooging te O. L. V. Waver is een reuzensukse geworden. De burgemeester van het dorp die te verboden had en de hulp van de gewapende macht had ingeroepen, heeft zich deernlijk misrekened.

Honderden gendarmen, bereden, te voet en per fiets, hadden post gevat bij het gemeentehuis. Langs de wegen die toegang tot het dorp gaven, wemelde het van bereden rijkswacht.

Al de wegen die leidden naar het dorp werden afgepatroleerd door bereden gendarmen, soms met getrokken sabel, maar allen met geladen geweer. Bij het draven hunner paarden, verloren sommige ruiters hun kogels, die door de betoogers werden opgehaald en behouden als bewijsmateriaal van de misdadige inzichten waarmee deze honderden rijkswachten hier opgeroepen waren. Men zou er dus niet voor terug deinden de Vlaamingen mores te leeren, en zoewel op mannen als op vrouwen en kinderen schieten, zoals men nu vrouwen en kinderen onder de voeten en onder de hooven liep, of afranselde met den kolf der geweren. Men had kunnen denken dat de Deutsche bezetting was terug gekerd, maar ditmaal was het de Belgische.

Toen Ward Hermans over de Markt naar de Wip ging, werd hij overdoovend toegejuicht door de duizendkoppige menigte en de gendarmen wisten niet waar ze het hadden. Ze waren op 't oogenblik wat kalmer. Kort daarvoor had een Waalsche wachmeister 'n Gentsch oorlogsvormintke het borsthemd in stukken gerkut. Thomas De Backer vloeg echter op hem af, gaf hem duchtig zijn zaligheid en... ging aangehouden worden met alle mogelijke brutaliteit, maar het vertoonen van zijn medaljon van volksvertegenwoordiger deed de bezetters wachmeister zoo schaaftachtig worden als een lammeke, zoodat hij dadelijk aansloeg. Doch volksvertegenwoordiger De Backer kloeg hem als brutalen uitdager aan bij den opperbevelhebber en de wachmeister kon het aftrappen.

liteit opgetreden. Alleen de tusschenkomst van Thomas De Backer, Herman Vos en Ward Hermans, kalmerde wat de zenuwen van de heldhaftige mannen te paard, die zelfs geen vrouwen en kinderen ontzagen. De heele weg van het dorp naar de Wip, zag zwart van 't volk. Was me dat een samenscholing van meer dan 5 personen! Men kon gemakkelijk over de koppen loopen. En verder in 't veld, trokken er honderden langs binnenvegen, zoodat de afgesloten weide-grond waar moest gesproken worden, langs twee en drie kanten tegelijk werd bedreigd. En van gindsch verre uit, daverde de Vlaamsche Leeuw over de velden, zoodat enkele gendarmen, meer dan waarschijnlijk Waler, want ze riepen in 't Fransch, uitzinnig met hun paarden dwars door de velden stormden en al de vruchten verwoestten, den eigenaars aldus schromelijke schade berokkend. Tegen dat ze ginder ver aankwamen, kwamen ze natuurlijk te laat. Hadden ze met hun paarden in de huizen kunnen rijden, ze zouden het gedaan hebben. Niets ontzagen ze! De Waversche bevolking heeft zich aan die brutaliteiten niet weinig geërgerd en ze zullen het op 't gemeentehuis met de volgende verkiezingen wel ondervinden.

Langs de van volk overstroomde Mechelsche baan daverde het van strijdkreten, af en toe werden er betoogers of zelfs vreedzame toeschouwers, gevankelijk opgeleid. Geboeid weggebracht, zongen ze nog hun VI. strijdlieken, geestdriftig toegejuicht door de menigte. Aan de Wip werd er af en toe duchtig op losgechargeerd, een gendarm ging tegen de grond en werd gekwetst aan zijn been, zijn paard lag tusschen de transporen te spatelen en geraakte slechts met moeite recht.

Vlak voor de Wip was er een jonge, kranige Vlaamsche vrouw, die den gendarmen duchtig hun zaligheid zede, wegens hun ongehoorde schending van het eigendomsrecht. Op zeker oogenblik kon een wachmeister, die bleek zag als de dood, het niet meer houden en beet haar toe: Zeg dat eens tegen de commandant! waarop zij

baat het, veel geld te hebben, als men zijn zedelijke en lichaamelijke gezondheid krenkt! En zijn het wel juist deze die veel geld sparen? Waar gaat hun geld naartoe? Naar vermakelijken, overdreven opschik, ongezone chanterie om rapper met 't eten klaar te zijn.

Ja maar, zullen er velen overwerpen, ik schik toch mijn huishouden na mijn fabriekwerk, en ja, de arme... ze sloven zich af en doen hun huiswerk, den eenen avond wassen, den volgenden strijken, herstellen, stoppen, schuren. Ik heb ze menigmaal bewonderd sommige vrouwen, die door ziekelijkheid van den man en de hongerige maagjes der kinderen ertoe gedwongen zijn... maar hoelang zullen ze het kunnen volhouden?... En dan?

Ik zou willen beroep doen op al de leden van den ziekenbond om wanneer één der leden zwanger is, een lastig of ziekelijk kindje heeft, een raad te vragen heft, ze zich steeds wenden zou tot hunne verpleegster-bezoekster.

Ik vraag niet beter, en niets doet me meer vroegen dan u allen ten dienste te staan, u voort te helpen zooveel ik kan, de noodige voetstappen voor u te doen, daar waar ge denkt niet aanhoort te worden of niet durft aankloppen.

Ik vraag u om oprrechtheid en vertrouwen, en denk eraan dat wij Verpl.-Bez. evenwel als de genescheeren, aan beroepsgeheim gebonden zijn en dat kleine aangelegenheden soms van heel groot gewicht kunnen zijn tot het vaststellen van een noodzakelijke ingrijpen. Zeg maar alles wat u op 't harte ligt, vrouwen verstaan elkaar goed en nog wel best in de kleinste aangelegenheden. Denk niet, 't is 't onnoozel om erover te spreken — er is niets 't onnoozel als het de gezondheid en de welvaart van uw huisgenooten betreft, en 't is een bewezen feit, dat menige kleine oorzaak aanleiding geeft tot groote kwalen.

Hoe kleiner de kwaal, hoe gemakkelijker om verhelpen.

Bij mijn bezoeken ten huize, heb ik reeds de ondervinding opgedaan dat de leden aangesloten aan onzen ziekenbond bijna uitsluitelijk ontwikkelde werklieden zijn, en de meeste onder hen een zekere welstand genieten. Een ontwikkelde volk is vatbaar voor verdere ontwikkeling. Vroeger sprak men weinig over hygiëne onder het volk, doch nu dat de Staat, Provincie en gemeenten meer en meer het nut beginnen inzien van openbare gezondheidsmaatregelen en het bestuur van uw ziekenfond, de eerste van de ziekenbonden der stad weze, om u tot voorlichting, raadpleging en hulp, ene Verpl.-Bez. ten dienste te stellen, durf ik verhoppen, dat onze werklieden zich meer en meer zullen ontdoen van alle vooroordeelen, zich meer en meer zullen opwerpen in gezonde levenswijze, en dat de opkomende jeugd, door krachtige lichaamsgestelsten, gezonde levensopvatting en zuiver ideaal nog meer welstand en tevredenheid in hun families zullen brengen.

G. DE MUNTER.

doodkalm antwoordde: Zeg aan uw commandant dat hij kan gestolen worden. Daarop schoot de pakkeman vol koleire naar zijn commandant, een dikzak met een bourgogne-kop, waaronder drie gouden sterren schitterden. Stijf in positie, met het geweer aangeslagen, zegde hij aan den commandant: «Mijn commandant, die jonge vrouw daar zegt, dat ge kunt gestolen worden». Op deze domme verklaring van den wachmeister, kon de commandant zelf zich niet meer houden van 't lachen, blikte even terzijde naar de jonge dame en mulde: «Eh bien, je voudrais bien être volé par elle!» (Ik zou wel willen gestolen worden door haar!).

Tableau! 't Volk schoot in een onbedaarlijke lachbui en de bleke wachmeister werd ineens rood tot achter zijn ooren en traptte het vol schaamt af.

Plots steef van af den steenweg een oorverdoovend gejuich op. De burgemeester van Kathelijne-Waver was aangekomen en die riep tot het volk: «Als men u te O. L. V. Waver niet wil ontvangen, dan zal Kathelijne u ontvangen!»

Onder daverend gejuich trokken duizenden naar het Houten Kruis op de scheidingsgrens der beide gemeenten. De Markt werd echter afgevoerd, en de menschen die zelfs uit het Lof kwamen kregen last met de gendarmen en mochten niet eens meer door naar huis.

Aan 't Houten Kruis, leidde de burgemeester Claes van Kathelijne, de Vlaamsch nationale woordvoeders in, met een kranig, geestdriftig woord. De menigte juichte hem overdoovend, stormachtig toe. Hij zede o.a. dat hij daarstraks in 't andere Waver, den indruk gekregen had dat de bezetting was teruggekerd, maar als 't gene Waver geen klienteel wilde, door de schuld van zijn burgemeesterlijke kollega, dan zou dit Waver, Kathelijne, ze des te hartelijker met open armen ontvangen, omdat zij Vlaamingen waren, en de nering en de welvaart van hun gemeente niet willen veranderen zoals in O. L. Vrouw doch willen bevorderen. Onze moeders waren Vlaamsch, riep de burgemeester, de melk die we zogen aan hun borsten was Vlaamsch, het Vlaamsch vandaag verraden en versmaden, dat was onze moeders in hun graf nog in 't gezicht slaan. (Storm. toe.) Vlaamingen, ik heb u niet krijgsgevangen genomen hier, ik heb u de vrijheid gegeven. Leve Vlaanderen! Daverende toejuichingen onderlijnden deze kranige woorden van den burgemeester van Kathelijne die zoodoende een les gaf, en een gocie, aan dien van O. L. Vrouw.

Na burgemeester Claes sprak Ward Hermans, die juichend begroet werd door het volk, zoodat al de sprekers

De praktische gevolgen van het Communisme

In 1919 heeft Hongarije gedurende 133 dagen geleefd onder wat men noemt, de dictatuur van het proletariaat — in feite is dat de dictatuur van enkele groote millen die profiteeren van het proletariaat.

Schitterend waren de economische resultaten niet van deze communistische orde van zaken.

Hier gaat een overzicht over den economischen janboel door de communisten verwerkt in het leven van Hongarije. We ontleenen deze gegevens aan het boek van den oud-minister-president van Hongarije, Karl Huszar, over «De dictatuur van het proletariaat in Hongarije».

«De arbeidersraden verhoogden de arbeidslouen naar believen, zonder rekening te houden met de loonen van verschillende andere industrieën, dikwijls ook zonder acht te slaan op de verschillende bedrijven van dezelfde industrie, zoodat in eenige bedrijven het uurloon zonder dat de kwaliteit, de ijver of de productie der arbeiders in aanmerking werd genomen, zeer spoedig tot 10 kr. steeg. Dit was echter ook de proletariërsgeering al te veel, zoodat zij in een verordening der arbeidslouen in klassen inderde en het uurloon op 8 en half kr. vaststelde.

Onder zulke omstandigheden zou een onderneming ook dan haar faillissement hebben moeten aanvragen, wanneer de bekwaamste ingenieurs, met jarenlange praktijk, de socialistie eener industrie hadden moeten doorvoeren. Maar ook bij de ingenieurs of, zoodat de dictatuur van het proletariaat hen pleegde te noemen, de hoofdarbeiders ontbrak een door hogere economische gezichtspunten geleid op één doel gericht plan.

Aan de eigenaars en bestuurders der bestuurders der gesocialiseerde ondernemingen, dus aan hen, die met den aard van het bedrijf het best vertrouwd waren, en hare administratieve en technische inrichting het best kenden, werd eenvoudig de leiding ontnomen en in hunne plaats kwamen zulke ingenieurs of commercieele directeuren, (dikwijls arbeiders), die door de politieke stroomingen naar voren gekomen waren en er slechts aan dachten, hun eerzucht te voldoen en hun technische en economische plannen uit te voeren. De industriele productie werd als proefkonijn gebruikt.

De eene bedrijfsleider had een reeds lang gevormde meening over de samsmelting van bedrijven: de machines, die hij daarvoor uitkoos werden gedemonteerd en van de eene fabriek naar de andere gebracht: een onverantwoordelijk, meestal 4 maanden durend, doelloos werk, dat elken

wier kranig woord, over de duizenden koppen helmde. Ward Hermans wees op de tegenstelling der beide Waversche gemeenten, tegenstelling die in 't klein het evenbeeld was van Vlaanderen en België. Hij begroette de dag waarop 't andere Waver ook zoo'n burgemeester zou krijgen als die van Kathelijne. (Daverende toejuichingen).

Daarop sprak Van den Berghe, van Iseghem. Hij bracht den groot er West-Vlaamingen die zoo verre, van uit het Westland hier gekomen waren. Hij bewees hoe het georganizeerde Vlaamsch verzet, vroeg of laat de Belgische verdrukking zou doen in 't zand bijten en dat de tijd zou komen waarop een tweede aktivisme, het Vlaamsche volk bevrijden zou, dank zij dat georganizeerd verzet, dank zij een sterke, maar doelbewuste minderheid die haar wil zou weten door te zetten, daarin geholpen door de ontwikkeling der geschiedenis. (Geestdriftige toejuichingen).

Amédée Verbruggen, de Bazelsche kasseier, riep tot de menigte dat ze zich niet kwaad moest maken op de gendarmen, die maar dienaars waren, de schulden die waren de volksverdragers van het Vlaamsche recht en het Vlaamsche volk, de dienstknachten van het frankijlonisme, zoo den burgemeester in O. L. V. Waver en zijn handlangers, zoo de Van Isacker's en de De Keersmaekers. Amédée wees ook naar de toekomst. Beter is het dat er vandaag geen jongens vallen, de tijd zal komen waarop wij ruim ons offer zullen kunnen brengen voor de verlossing van ons volk. (Daverende toejuichingen).

Thomas De Backer deed het volk al dadelijk schateren met zijn nieuw werkwoord: We zijn in Waver gegommerd geworden. 't Bewijs van ons macht is dat ze zoo'n leger gendarmen er van hebben gebracht. Ze voelen te Brussel dat hun rijk gaat uit zijn. Vlaanderen groeit naar de daad, en de Vlaamsche zelfstandigheid, het keert meer en meer den rug naar het verdrukkend Belgisch regiem. Vlaanderen zal eenmaal, onvoorwaardelijk de amnestie weigeren aan België, als loon voor 't onrecht dat honderd jaren straks op Vlaanderen weegt. Hier staan wij, bevstigend de solidariteit der Vlaamsche nationalisten van de drie Antwerpsche arrondissementen, vooruit naar den strijd, en vooruit ten zege! (Geestdriftige toejuiching).

Herman Vos zede hoe de dag van heden een les van aanschouwelijke strijdvaardigheid was. Had de burgemeester het volk willen wijsmaken dat hij wanorde wilde stichten, de dat wij wanorde wilden stichten, de zonnene vastberadenheid dat ons doel was: de Vlaamsche orde! Wij zullen alles stellen op ons doel. Zij die nog willen komen vertellen dat de Vlaam-

productieven arbeid onmogelijk maakte.

Ken ander ingenieur had een wel-doordacht plan over normalisatie van verschillende machinetypen. Dit plan kon slechts door grootscheepsche bestellingen van buitenlandsche machines worden verwezenlijkt. In plaats van onder deze drukkende omstandigheden de tot dusverre gevolgde productiemethode voort te zetten, werden nieuwe constructies beproefd; er werden reusachtige bestellingen gedaan; de montage der machines voorbereid enz. Slechts koortsachtige toebereidselen, maar geen productie. Er waren ingenieurs, die dachten over de invoering van nieuwe takken van industrie in een tijd, toen wij gebrek hadden aan kolen, ijzer, erts en hout, en het dus te verwonderen was, dat de bestaande bedrijven nog aan het werk konden blijven. Daar de vereischte vakarbeiders evenwel voor de afzonderlijke bedrijven ontbraken en ook de noodige machines niet ter beschikking stonden, (hoewel de installaties van gelijksortige fabrieken voor dit doel werden gebruikt) konden de nieuwe fabrieken haar bedrijf niet openen. De vroegere productie werd dus daardoor volkomen opgeheven. Dit alles geschiedde natuurlijk niet zonder dispuuten en veragraderingen, evenals ook het doorzetten van zulke plannen niet van hun levensvatbaarheid afhang, maar van de vraag, of de politieke invloed van den ontwerper groot genoeg was, om den tegenstand der verschillende arbeidersraden en der afzonderlijke volkscommissarissen, belast met de uitvoering der socialistie, te kunnen breken. De arbeiders zagen op werk van den ingenieur uit de hoogte neer en verijdelden dit ook in gevallen, waarin het misschien doelmatig was. Bij deze wrijving tusschen de hand- en hoofdarbeiders kwam nog de politiek; de leden der Sovjet-regering, wier positie niet meer zeker was, maakten van deze oneenigheid gebruik om haar te versterken door partij te kiezen voor de handarbeiders. Daardoor verdween in de fabrieken alle discipline en werd alle industriele productie ondermijnd.

Beschouwen wij eenige resultaten in cijfers. De kolonproductie, hoewel de mijnen toch ver van het brandpunt der bolchevistische anarchie, van Boedapest gelegerd waren, ging terug op één derde der vredesproductie. In ene mijn waren arbeidsprestatie en loon van een dagslicht als volgt:

October 1918	716 kg.
Loon (der houwers)	16.94 kr.
Februari 1919	551 kg.
Loon (der houwers)	41.35 kr.
Mei 1919	309 kg.
Loon (der houwers)	58.65 kr.

In de aan het verkleinde Hongarije

sche nationalisten een hende straatjongens zijn, die wijzen we naar de gebeurtenissen van vandaag. Voor een hende straatjongens mobiliseert men geen regiment gendarmen. 't Bewijs van hun vrees voor onze groeiende macht hebben ze geleverd vandaag. Wij staan solidair in den strijd met 't aktivisme, harder dan ooit wordt den strijd ingezet, en de amnestie zal in de Kamer besproken worden, zonder dat wij ook maar één beleediging zullen dulden tegen dezen die Vlaanderen hebben gediend tot den bedelstaf en den kerker. Wij zullen de Belgische misleiders in Vlaanderen, ontmaskeren voor het volk, opdat het volk verneme hoe schandig het bedrogen wordt. Het geweld, tegen ons gebruikt, zal ons dat niet verhinderen. Vrienden, strijd uit goeden wille. Denk aan Uilenspiegel's begeesterend woord toen hij de vrijheid te gemoet ging: Zijt vroolijk, 't is geworden de dag, de Vlaamsche vrijheid is veroverd! (Daverend applaus).

Staf De Clercq haalde den burgemeester van O. L. V. Waver duchtig over den hekel, zoodat er hartelijk gelachen werd. Als Jacob Van Artevelde, die stierf voor zijn volk, als Philips Van Artevelde, die sneuvelde voor Vlaanderen, als Zannekin die stred en stierf in den eeuwenoude strijd met onzen erf-vijand Frankrijk, als de mannen uit den Boerenkrijg, die sneuvelen voor oute en aard, als dat allemaal landverraders waren, dan zijn wij het ook, want ook wij willen strijden en vallen voor Vlaanderen, voor het Vlaamsche volk, opdat het weer worde, vrij en groot als in vroegere eeuwen. Wij strijden tegen Brussel, dat gehoorzaamt aan Parijs, wij strijden tegen de Leliarts, de Vlaamsche Belgieisten, de Van Isacker's en de De Keersmaekers, die ons volk verraden en verkoopen als oorlogsvaer aan Frankrijk. Tusschen ons en hen kan geen kameraadschap meer bestaan. Wanneer ze gijzelaars willen nemen, zoals Van Isacker met Ward Hermans deed, of geweld willen gebruiken als nu, dan zal dat vroeg of laat bevoorruen.

Hier daagden plots de gendarmen op in de verte. Staf stelde de menigte gerust met de woorden: Laat ze maar gaan, als wij morgen de baas worden dan trekken ze de wacht op voor ons. (Algemeen gelach).

Staf ging daarop verder. Hij ontleedde het verraad der Belgieisten, die door de legerwetten de grootste misdaad jegens Vlaanderen bedreven hadden, die ooit werd gepleegd tegen het Vlaamsche volk, een misdaad tegen zijn leven, tegen zijn bloed. Het Belgische belang is het onze niet, want 't is dit van Frankrijk. (Daverende toejuichingen).

Tot slot sprak Ward Hermans die de aanwezige massa aanspoorde om

gelaten mijnen werden in vredestdig dagelijks 1800 wagons kolen geproduceerd. Tegen het einde van den oorlog verminderte de productie tot 1200 wagons, gedurende de dictatuur van het proletariaat tot 600 wagons.

In een machinefabriek bedroegen de loonen voor 100 kg. gietwerk.

In het jaar 1917 21 kr.

» » » 1918 48 kr.

» » » Aug. 1919 220 kr.

In dezelfde fabriek bedroeg de wekelijkse arbeidsprestatie van 444 arbeiders in Juni 1918, 187,000 kg., in Juli 1919 slechts 40,000 kg.

De prijs eener dorschmachine van 8 paardenkrachten steeg van 200,000 kr. (oorlogsprijs) op 1,400,000 kr.; die van een locomotief van 120,000 kr. op 2,400,000 kr.; van een zaaimachine van 500 kr. op 7,500 kr.; de kostprijs eener schroefmoer werd veertien maal hoger, die van enige gesmeede voorwerpen zeventien maal. De Sovjet-regering voerde ijzeren 20-hellerstukken in, waarvan het maakloon 32 heller per stuk bleef. De kostprijs eener elektrische gloeilamp (peervormig) was 70 heller, gedurende het bolchevisme bedroeg alleen het arbeidloon van zulk ene lamp 7 kr. Een pannen-fabriek, die in Juni 1918 aan hare 400 arbeiders wekelijks 20,000 kr. had uitbetaald, betaalde gedurende het bolchevisme aan 240 arbeiders 62,000 kr.; in een chemische fabriek werden de loonen in denzelfden tijd tot het drie-voudige verhoogd. Er werd echter in plaats van de wekelijkse productie van 5 en half wagon slechts 1 wagon geproduceerd. In een textielabriek waren in plaats van 58 arbeiders 80 arbeiders werkzaam, wier gemiddelde prestatie bijna tot 1/3 der arbeidsprestatie van Juni 1918 terugliep en de wekelijkse productie van 80 arbeiders bedroeg 1000 meter tegen 9500 meter van de vroegere 58 arbeiders.

Deze verhoogingen der productie-kosten geschieden zonder eenige economische regelmaat. Op de ene plaats stegen zij tot het vijf-voudige van de productiekosten tijdens den oorlog, op een andere tot het tien-, zelfs tot het twintig-voudige. De oorzaak dezer verhoogingen lag in de vermindering der productie zelf. Een kenschetsend voorbeeld is het volgende:

Het roode leger deed bij een wapen-fabriek een bestelling wapens. Een voorloopige prijsberekening werd van de fabriek niet gevraagd; maar er werd overgekomen, dat bij de aflevering der wapens zou worden vastgesteld, hoewel voor administratiekosten, arbeidslouen, ondersteuning van de nagelaten betrekkingen der soldaten van het roode leger en voor de grondstoffen moest betaald worden enz. Door deze bedragen bijeen te voegen werd dan de productieprijs der wapens vastgesteld. Daar gedurende de regering van het proletariaat de productie echter tot een minimum terugliep, sprak het van zelf, dat een in die fabriek vervaardigd wapen niet zoodat tot nu toe 70-80 kr., maar 1400-1500 kr. moest kosten.

haar sympathie die ze vandaag zoo klaar bewezen had, om te zetten in daden, door het Vlaamsch nationalisme te verspreiden met woord en daad, zich te abonneeren op zijn orgaan in de streek «De Klauwaerts», lid te worden der «Vlaamsch nationale Wachten, enz. Hij verhaalde zijn onderhoud met den burgemeester, die op hem den indruk gemaakt had van een gestamp-ten Belg, zoo dom als achterlijk, en deed de toehoorders schaterlachen met sommige woorden van den Waversche Baas Gansendonck te herhalen. Met een laatste beroep op Vlaamsche nationale waardigheid en een scherts, dat er toch geen plaats meer was in den bak, en men dus maar kalm en waardig zou huiswaarts gaan, ging de menigte onder het zingen van een geestdriftigen «Vlaamschen Leeuw» uiteen. Echter niet voor dat den gewezene burgemeester De Bruyn van Denderleeuw, die ze intusschen uit den bak gelaten hadden nog een kranig woord gesproken had, dat het volk in geestdrift ontstak. Velen trokken naar Kathelijne, een ander groot deel naar O. L. Vrouw. Onderweg joegen de gendarmen met hun dravende paarden het stof op der baan, 't was alles wat ze nog doen konden. In de gelagzalende werd de Vlaamsche Leeuw gezongen, terwijl de meeste pelotons der rijkswacht het in den schemeravond afstapten naar de plaatsen van waar ze gekomen waren. Anderen hadden paljassen gekregen in 't klooster en bleven overnachten. Burgemeester Gommers had men nergens gezien. Sommigen zeggen dat hij heel den dag op zijn bijzonderste kamer heeft gezeten, daar waar zelfs de koning te voet moet gaan en zijn handlangers, den brouwer, hield zich maar zoo dicht mogelijk bij de gendarmen, daar waar geen volk mocht komen, om zoodoende zijn heldhaftigheid te toonen. Arme sukkelars! Wat hebben ze nu bereikt? Ze hebben 't wel geveld aan de Vlaamsche nationalisten, toen ze 's avonds door het dorp wandelden, dat de nederlaag aan den kant was van de domme, anti-Vlaamsche reactie die haar straf niet zal ontgaan, en dat de Vlaamingen, zegerieverend uit het strijperk kwamen. Wat moeten die domme snullen van onnozele Belgen, boonen gee...eten hebben.

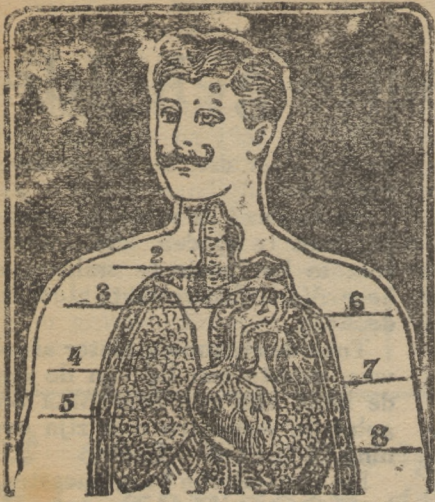
En zeggen dat Ward Hermans hun voor elke maand een meeting of voorvoordracht heeft beloofd en een nieuwe betooging heeft toegezegd op

7 October a. s.

't Zal Vlaamingen regenen dien dag!

N. B. — Op de eere-lijst der aangehoudenen stond o.a. onzen voor zijn Vlaamsche overtuiging afgestelden burgemeester van Denderleeuw, De Bruyn, die de gendarmen in 't gezicht de waarheid zegde en 't volk begeesterde door zijn vurig woord.

Belangrijk bericht!

Gij allen die min of meer onderhevig zijt aan borstkwalen: Bronchiet, Griep, Asthma, Keelontsteking, Hoesten, Kuchens en Fluemen, indien gij tot hertoe alles beproeft hebt zonder afdoend effect te bekomen, indien gij hopeloos zijt en mismoe- dig, vergeet niet dat er een middel is dat sinds 50 jaren duizenden en duizenden hopeloze gevallen genezen heeft.

Borstbalsem Martin Toms, Resina zalf, Microbenpillen

Volgt de volledige behandeling voor zes weken waarvan het regelmatig gebruik de diepst ingewortelde borst- ziekten uitroeit en geneest, en aldus 't best voorbehoedmiddel is tegen de terug en 't zekere geneesmiddel van Schrijft om inlichtingen aan MARTIN TOMS, Apotheker-Specialist, 112, Welstraat, Brussel of wendt U rechtstreeks tot uw apotheker die U het gevraagde zal bezorgen.

PRIJZEN: Zonder Zalf 17,50 fr., met Zalf 25 fr., Microbenpillen 12,50 fr., Maagdrank 20 fr., Behandeling voor 18 dagen 85 fr., Serie van 6 weken 165 fr.

BLOEDTHEE

OVERTREFT PILLEN, POEDERS EN CACHETTEN voor het zuiveren van 't bloed

GENEEST ALLERBEST EN OP RADIKALE WIJZE: uislag, puisten, speen, gemis aan eelust, verstopping, draaitingen, gal, stijmen, enz.

IN ALLE GOEDE APOTHEKEN OF RECHTSTREEKS BIJ DEN UITVINDER

Apotheker Vandebussche

49, RIJSELSTRAAT, 49, MEENEN

Prijs 4,50 frank Prijs 4,50 frank Prijs 4,50 frank

Het Oud Bier der brouwerij "De Arend," is gekend voor 't gezondste, klokste, aangenaamste A. Louwaeg-Verstraete, Cortemarck

PECTOIDS

Overtreffen alle andere zwarte pill-kens tegen den hoest!

ZIJ KOSTEN ENKEL 4 FRANK!

UW APOTHEKER HEEFT ER!

Pectoïds geven U voortdurend een klare stem, een frissche mond, een aangename adem.

ZORG DAT GIJ ALTIJD UW DOOS OP ZAK HEBT

Leest aandachtig!

ZANNEKIN

Voor u ve elektrische inrichtingen van 'drijfkracht, verlichting, verwarming, bellen, telefoon en radioinstellingen, wendt u tot 't huis

HENRI SIMOENS-SCHACHT HONDSTRAAT, 14 ISEGHEM

Aankoop, verkoop en huur van nieuwe en okasie motora.

Alle herstellingen Spedige uitvoering Tellichingen en beschrijvingen zonder verbintenis Voordeelige prijzen

De schoonste kinders...

zijn deze die dagelijks gepoederd worden met

DULCIOR POEIER

Te koop in alle goede Apotheken, DE DOOS 1,50 FR.

DE VALLENDE ZIEKTEN!

EEN ENKEL GENEESMIDDEL zult gij vinden dat doelmatig is tegen deze wreede kwaal

HET IS DE Poeder Epilepsia

Prijs: 20 frank

die van af den eersten dag de aanvallen tegenhoudt — de genezing brengt aan allen die het goed gebruiken en nooit of nooit schadelijk is

Menigvuldige getuigschriften van gevallen die reeds meer dan 20 jaar duurden.

Te koop in alle goede apotheken of rechtstreeks bij den bereider Apotheker Vandebussche - Meenen

Volledige tekst met beschrijving, uitleg en behandeling der Vallende Ziekten wordt overal GRATIS gezonden op aanvraag.

MONO POEDERS

Onslijbaar geneesmiddel tegen:

Hoofd- en Schele Hoofdpijn, Zenuwlijden, Hevige Tandpijn, Rheumatiek, Grippa

WAAROM?

zijn de MONO POEDERS verktieslijk dan alle anders produkten van gelijken aard?

OMDAT

zij onmiddellijk de hevige pijnen stillen. zij altijd genezen daar waar alle andere geneesmiddelen mislukten hebben. zij de maag nooit vermoeien. zij door meestal de voornaamste geneesheeren voorgeschreven worden, om hunne menigvuldige genezingen, zelfs in de hardnekkigste gevallen. zij, dank aan hunnen aangename smaak, door de moeilijkste personen gemakkelijk ingenomen worden. zij in geen cachetten zijn, en dus door de teederste magen verdragen worden.

TE KOOP IN ALLE GOEDE APOTHEKEN in dozen van:

12 pakjes 4,50 fr. 25 pakjes 8,00 fr.

SUIKERBAKKERIJ

Alberic Debruyne-Devolder

Rousselaerstraat, 18, ISEGHEM

Artikelen voor St Niklaas, Paaschartikelen en Nieuwjaarsgeschenken.

Kruidenierswaren

Conserven, Specerijen, Chocolate, Dessert, Biscuits, Pralines, Fondants, Suikers, Doopsuikers, Chocolate in reepen en in pakken. Grote keus van Spekken, essence, acidulé, forré.

Eierkleursel voor broodbakkers.

In 't groot SUIKERHANDEL In 't klein Bijzondere Prijzen voor Voortverkoopers

PIANOS

B. Van Hyfte

Gent, Nederkoeter, 32 Gent (dicht bij het Paleis van Justitie)

EINDE BADSEIZOEN

Nieuwe pianos, slechts eenige maanden in tuur geweest, met grooten aanslag te koop.

TE VERKRIJGEN in alle Isegheemsche Apotheken

OP DEN KLUISBERG

Wie den Kluisberg bezoekt, late niet na het Vlaamsch Huis «Klokke Roelands» te bezoeken; eigenaar Maurits De Vos-Fiévé, waar benevens alle slach van dranken, ook nog te bekomen is in zijn winkel: chocolade, biscuitten, bonbons, speelgoed, enz. Koud buffet, enz., enz. Verhuuring van gemeubelde kamers en keukens. Stalling voor motos en velos kosteloos. Eenig depot voor de streek van alle slach van katoenen en wollen beddedekens, en dwellen. Verkoop aan fabriekprijzen.

VOOR UW

Schilder- & Behangpapier

WENDT U TOT HET HUIS

J. LEFEVERE-HUYSENTRUYT Roeselaerstraat, 168, Isegheem

Magazijn van kleuren en vernissen. Grote keus van sponzen en zeemvellen, matten, tapijten, traploppers en tapijten. Trouwe bediening Lage prijzen

Hebt gij pijnen in de lenden? Kunt gij moeilijk of pijnlijk uw water maken? Is uw water troebel of te sterk gekleurd? Lijdt gij aan jicht, heup of lendenjicht? Zijt gij door Rheumatiek gekweld? Zijn uwe voeten gezwollen? Is geheel uw lichaam ontsteld door een vuilen brand?

? ? ? Dit alles zijn de zekere kenteekens dat uwe Nieren, Blaas of Lever ziekelijk zijn en gij zoohaast mogelijk uw toevlucht moet nemen tot eene ernstige en nauwkeurige behandeling met

Dalila Pillen

EN

Samsom's Oliebalsem

Ontelbare getuigschriften van genezingen, bekomen door het gebruik van deze wondere geneesmiddelen. zijn het beste bewijs dat zij alleen in staat zijn bovengemelde ziekten spoedig en volledig te genezen.

VERKRIJGBAAR IN ALLE GOEDE APOTHEKEN:

GOEDE WAAR PRIJST ZICH ZELF Voor uwe

Sloven, Kachels en Gasvuren wendt u tot

Germ. Ghekiere-Buyck

Rousselaerstr. 88, Isegheem

Magazijn van verlaet, aluminium en genikeleerd keukengerief, waschuipen in galvanis, kinderbaden, waschfournoeten. — Grote keus van verlaete menagerestoven van de beste merken en buizestoven in eigen werkhuus gemaakt.

Gazinrichtingen Zink & Loodwerk Spedige bediening Matige prijzen

Schoenmagazijn

R. Vandenberghe-Bourgaels Marktstraat 17, ISEGHEM

Grote keus van mans- en vrouwschoenen 30 t. h. goedkoper dan de konkurrentie.

Ook verkrijgbaar aan de voordeligste prijzen: kinderschoenen, pantoffels, schoenkreem der beste merken. D'wells, borstels, zeemvellen, sponzen en alle kuischerief. Het huus gelast zich met herstellingen.

Laat uwe Geldzaken verzorgen door de

Fondsenbank

Naamlooze Vennootschap

MAATSCHAPPELIJKE ZETEL WETSTRAAT, 84 BRUSSEL

Bijbanken: niwarpen & Kortrijk

Agentschappen: Brugge, Orombeke, Poperinghe, Harelbeke, Moeskroon, Thielt.

Fondsenbank maakt deel uit van de groep Fondsenbank-Handelsbank-Noordstar.

Kapitaal en Reserve: 50.000.000 frank

BIJHUIS TE ISEGHEM ROESELAERSTRAAT, 28

WAAROM?...

Waarom hoesten als BORSTPILLEN LALEMAN U radikaal genezen? Waarom koort of tandpijn lijden als CACHETTEN KEPHIL die doen verdwijnen? Waarom uwe kinderen niet vrijwaren tegen borst- ziekten als DROSELS BORSTBALSEM der apothek Laleman daartoe de geschikte middel is? Waarom zelf ziek of zacht zijn als U ter apothek Laleman alles kunt verkrijgen om U gezond te maken?

INDUS VOOR ALLES NAAR DE

Apotheek Florent Laleman

Brugstraat, 2 Isegheem (bij de Gendarmerie)

Men draagt ten huize Telefoon 63

ECZEMA

huiduitslag, roode vlekken, jeukingen, springende banden, haarworm bij kinderen, genezen door het gebruik van

Cadeline-zeep

Te koop in alle apotheken.

ISEGHEM: Apotheek LALEMAN.

FAMILIEZIEKENBOND VOLKSBELANG

VLAAMSCH HUIS ISEGHEM

Verzekert tegen Ziekte Invaliditeit X-stralen Operatie Geboorte Sterfte

En telt reeds meer dan 2000 leden WEES OOK VOORUITZIENDE!

Drukkerij « Volksverheffing » Aalst. Onderwijsstraat, 14.

Joepie is soldaat

DOOR POL VARENS.

(3^e Vervolg)

Joepie lag al een uurtje wakker. Hij kon er echter moeilijk toe besluiten overeind te komen, en 't was slechts na dat de sergeant hem barsch toezeggen had: «Et vous, vous dormez encore!», dat Joepie met verwilderde blikken recht sprong, om voor de tweede maal de kaki-broek aan te trekken.

— Goe gesloape, Joepie? — Ah! Witte, goeie morgen!.. Wel 't was percies nie al te best joeng, 't es verdomme herd die stroezak, 'k geloef dat er hiël stikken in steken. — Mijnen rug is percies gebroken... en dat oërkussen... ne kasseistien en heit er nie oan.

Naast hen plooid er één de dekens en de lakens driemaal in de lengte en tweemaal in de breedte; de Witte zag het verwonderd aan, en zei:

— E! die ploët dat allemaal oep... Joepie kijkt es...

Joepie zag op in de aangeduide richting en na eenig oogenblikken te hebben toegekeken, riep hij tot dien kameraad:

— E!... kasse, moete da zêe doen?

— Ja, de sergeant heeft het me gezegd...

Joepie en de Witte zouden het dus ook maar opploien, als de sergeant het zegde, dan moest het wel zoo zijn.

Daarna gingen ze zich beneden wassen en toen ze daarmee klaar waren begonnen ze te ontbijten; dien morgen moesten ze zich tevreden stellen met het half brood van daags te voren of ten minste met hetgeen er nog van overschoot, want de meerderheid had het reeds den vorigen avond aangesproken. Koffie kon men beneden krijgen; natuurlijk werd er daar ook gestampt en geuiveld om er aan te geraken.

Om half zeven was 't patatten-jassen. Toen de sergeant beval de messen te gaan halen en op de koer samen te komen werd er menig zuur gezicht getrokken; Joepie liet zoo dikwijls zijns verdomme horen dat de Witte reeds tweemaal had opgemerkt: «Ge zijt zeker met aa link bien oat 't bed gekomen vandaags».

Thuis was Joepie nochtans een eerste aardappelschiller, zowel jongens als meisjes hielpen daaraan mede. 't Was zelfs voor hem het aangenaamste

uurtje van den dag, wanneer ze 's avonds moe van 't veld waren terug gekerd en nadat de koeien waren besteld en 't avondeten verroberd, ging het gansche gezin in kring zitten rond den grooten ketel. En terwijl de messen duchtig spiralen daarstelden werd het leed en wel van den dag besproken.

Ook vertelde vader dikwijls leuke geschiedenissen uit den ouden tijd, histories van spoken en zwarte katten, van bokkenrijders en rooversbenden. Hij verhaalde echter liefst van den boerenkrijg; het leefde als een overlevering in de familie dat vaders overgrootvader, Tist Van Roy, was aangevoerd geweest van den troep uit hun dorp; menig sanskulot had hij in 't zand doen bijten...

— On n'épluche plus ici!

Joepie verschrok... in zijn droomerij verzonken had hij den sergeant niet zien naderen; hij gebarde of het tegen hem niet was en herbegon vlijtig te schillen, al vloekende binnensmonds. Wanneer de laatste aardappel van den grond verdwenen was mochten ze rond uurtje rusten.

Rond acht uur was 't alweer verzamelen. De rekruten stonden pas in rang toen de luitenant de koer kwam opgetripped... met hoovaardige blikken nam hij liet troeple in 't oogenschouw.

De «schachten» stonden pal en onbeweeglijk.

Na wat gefezel met den sergeant begon deze laatste in 't fransch uit te leggen waarin de ruststand bestaat; de brusselsche korperaal moest weer

vertalen: «Oep het kommandement van «En place repos» moe-j-aaleze linke voet veujet zette, en aale hannen oep aalezen bo-ék croisereen».

En na het nog een voor gedaan te hebben beval de sergeant: «En place repos!»

De helft kwam natuurlijk te laat. — «Autant!» — «En place repos!» Wanneer ze zoo een twintigtal keeren van schouderrechtstand naar ruststand waren overgegaan, ging het toch al tamelijk goed.

De officier beval ten slotte zelf eens... Daarop hield hij een kleine redevoering, in 't Fransch natuurlijk, over de plichten van den soldaat.

De Vlamingen die er niets van begrepen luisterden schijnbaar zeer aandachtig, daarna kregen ze in 't Nederlandsch wat ten gehore in den volgende aard: «In 't leger zijt ge allemaal soldaten, en daarmee uit. Hier mag noch over politiek noch over taalkwestie gesproken worden. Alleman is hier gelijk! Degene die ik over die zaken mocht hooren spreken, zal ik weten te vinden...»

— «En place repos, garde vous!» en de onderrichting werd voortgezet.

Wat de Vlamingen over dat alleman is hier gelijk, dachten hoeft niet gezegd.

's Middags na een nieuwen gedwongen «pic-nic» op de koer, ontving ieder soldaat in dienst van 't vaderlands nogmaals een half brood.

Het zoon hun voorzeker van pas komen, had de luitenant gezegd, want 's namiddigs vertrok men naar de garnizoenstad...

Om drie uur stond de gansche bende dan ook in slagorde op de koer. Ze waren geladen als mullezels en het zweet parede op aller gelaet.

De Julizon brandde in den hemel en de ijzeren helm drukte loodzwaar op het hoofd der jongens.

Daar klonk het «En avant marche!» en de bruine stoet stampte de poort uit...

De kleinsten die aan den staart marcheerden konden weldra slechts met moeite volgen, velen liepen gebogen als wilden ze steun zoeken tegen den zwaren ransel die hen op den rug hing. Er werd haast niet gesproken, niet opdat ze zich aan 't verbod veel zouden gestoord hebben, maar eenvoudig omdat ze niet en konden... de kloeksten vonden echter telkens nog moed genoeg, om als er een of ander exemplaar van 't mooi geslacht passeerde, even in 't geniep «pst, psst» te doen...

De weg scheen nog langer dan twee dagen te voren en toen het station in de verte zichtbaar werd slaakte menige borst een zucht van verlichting. Ook stonden ze geen twee minuten stil of de valiezen werden op den grond gezet.

Eenige oogenblikken later mochten ze station binnen en namen ze plaats in den trein; Joepie en de Witte waren samen.

Den ransel en 't geweer wierpen ze boven in 't net en hunne reiszakken duwden ze onder de bank, en terwijl Joepie den ijzeren helm van zijn krul-lek op nam zei hij

— Verdomme, Witte, naa hem ik gezwiët. Die kask is me toch zoë

zwoar en da geweer drukt oep aa schaafters dat 't verschrikkelijk es, en meteen bracht hij de linkerhand aan de rechter schouder, om te onderzoeken hoeverre en hoe hard het nog pijn deed, mijne sac-de-vioage, ei me per-tang nog 't miest van al g'ambeteerd, ging Joepie verder, dat es altijd 't gewicht van iene kant en dat draogt zoë moeilijk.

De Witte die blijkbaar de zaken zoo zwart niet in zag, antwoordde:

— Joa, Joepie, wa wilder aan doen, we zullen moar verduldig ons kroas draogen, onze pastoor zeit dat oëk altijd.

De trein ging aan 't rollen... en de schachten aan 't zingen.

't Was misschien wel niet uit pure pret, maar allen waren er van overtuigd, dat soldaten in een trein gewoonlijk zingen, waarom zouden zij uitzondering maken.

Al de laatste en voorlaatste nieuwe dansaria's werden uitgekraaid. De Walen zongen de woorden en de Vlamingen akkompagneerden met tra-la-la-la... Het dansrepertorium geraakte eter uitgeput en toen kwamen de Vlamingen met hunne liederen voor de pinnen. Of ze veel beteekenden laat ik oordeelen, hoor maar:

«Een en twintig, twee en twintig, drij en vier en vijf en zes en twintig; Zeven en twintig, acht en twintig, negen en twintig, de-ertig.

Toujours, toujours ma mère, ma mère

Toujours, toujours ma mère l'amour.

(t Vervolg).